

CARACTERIZAREA ECONOMIEI REPUBLICII MOLDOVA SUB ASPECT COMERCIAL ÎN PERIOADA 2010-2015

*Vasile MAXIM,
Victor Maxim,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
Oleg BUGA,
Universitatea de Stat „Aleco Russo” din Bălți*

Abstract: *The paper aim is to analyze the economic environment in the Republic of Moldova in the last five years, by elucidating the trade flows between Moldova and the EU. The paper highlights the trade balance between Moldova and some states within the EU or Eastern Europe. We analyzed the critical lack of local business and foreign investment, the economic crisis caused by political instability that ultimately Moldova goes through. The economic crisis also records repercussions on decreasing standard of living and the quality of life. We are proposing certain ways and solutions to overcome the current economic and political crisis which are interdependent in the conditions of Moldova.*

Dezvoltarea mediului economic din cadrul Republicii Moldova este strâns legat de situația politică instabilă cu o guvernare, care se pretinde proeuropeană, încă din anul 2009 până în prezent. Reformele economice promise de către clasa politică au eşuat. Acordul de asociere semnat între Republica Moldova și UE nu poate fi implementat dat fiind ignoranța conducerii politice de vârf la fel și a puterii executive, de a transpune și a aplica conținutul și condițiile, care în ultimă instanță ar provoca o transformare radicală a societății. Măsură vectorului proeuropean încă din perioada 2010 până în prezent, de către actuala putere legislativă și executivă, denotă incompetență și necesitatea de a schimba radical clasa politică, astfel încât cursul spre UE să fie realizat de către o nouă conducere politică integră cu un executiv tehnocrat.

Cu părere de rău, mediul economic în ultimii cinci ani se poate caracteriza doar printr-o creștere economică datorită fluxului remitent, care își lasă amprenta preponderent asupra consumului. În această ordine de idei putem să enunțăm faptul că economia remitentă nu poate fi de lungă durată și că în ultimă instanță poate înregistra o scădere treptată. Astfel în anul 2015 se înregistrează o scădere a remitențelor cu 30% (cu suma de peste 1 miliard 100 de milioane dolari americani) în comparație cu anul 2014 (cu suma de peste 1 miliard 600 milioane dolari americani)

Piața internă până în prezent nu-și poate diversifica producția pentru a fi competitivă în raport cu produsele și mărfurile ce sunt de origine externă. Fenomenul de dumping, care-l putem observa la orice pas, denotă un regres legat de falimentarea agenților economici autohtoni specializați în producția de anumite mărfuri similare cu cele importate fie din domeniul agricol, industrial sau a serviciilor. Legea antidumping cu părere de rău nu funcționează în deplinătatea legislației economice, decât cu referință la anumite mărfuri și produse considerate strategice pentru economia națională.

Exporturile naționale se confruntă cu anumite impedimente și anume:

- mediul economiei naționale neperformant, nu stimulează exporturile cum ar fi reducerea sau scutirile de impozite pentru o anumită perioadă de timp a întreprinderilor sau alocarea de anumite investiții pentru agenții economici specializați în domeniul exporturilor, lichidarea barierelor birocratice în vederea obținerii licențelor pentru dreptul de export;

- ramurile strategice prioritare ale economiei din sectorul agro-vini-viticol și din cadrul industriei ușoare, necesită investiții suplimentare prin modernizarea și utilizarea tehnologiilor performante de producție și ambalare, în vederea creșterii capacității exportului de mărfuri ce pot fi competitive mai ales în cadrul UE;

- în condițiile invadării pieței interne cu produse din import, a început să se reducă treptat gradul de specializare în produse tradiționale ca băuturi, fructe și legume, tutun și produse din acestea, confecții, iar pentru producerea cărnii și lactatelor, precum și produselor din acestea, s-a înregistrat o pierdere a specializării¹.

De remarcat faptul, că în perioada ultimilor cinci ani, producția agricolă a scăzut anual în medie cu 0,1%, (condiții agroclimaterice nefavorabile) producția industrială cu 4,6%, iar în ramurile strategice, cum ar fi producția vinului se înregistrează o diminuare de 14,3%, datorită efectelor embargoului impus

¹ Institutul de Economie, Finanțe și Statistică, Creșterea economică în 2010 a fost una spectaculoasă, 2011, p. 5.

de către Rusia. În industria confecțiilor de articole și îmbrăcăminte, s-a înregistrat o diminuare de 4,2%. Diversificarea piețelor de export provoacă o reorientare graduală a relațiilor comerciale externe spre UE, care de fapt impune anumite rigori drastice de ordin concurențial pentru produsele agroalimentare și pentru articole de confecții tricotate.

Un exemplu elocvent poate servi diagrama de mai jos, care reflectă ponderea anumitor produse și mărfuri exportate din cadrul Republicii Moldova în perioada anului 2013-2014. Se înregistrează o creștere asupra tuturor produselor cu excepția mărfurilor manufacturate, care în anul 2014 scad cu 2,8%, materialele brute necomestibile cu 1,4%, băuturi și tutun cu 2,5%, mașini și echipamente de transport cu 0,5%. Ponderea cea mai importantă în structura exporturilor pe grupe de mărfuri în perioada respectivă în linii generale sunt înregistrate de produsele alimentare și animale vii, care ating cota de peste 26,5%, care în raport cu anul 2013 crește cu 4,9%.

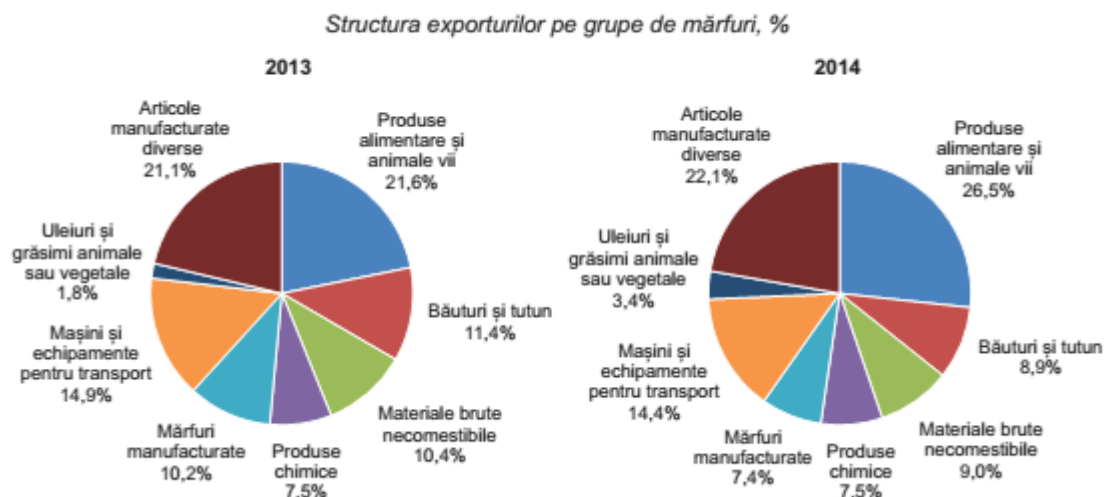

Figura 1. Structura exporturilor pe grupe de mărfuri, %.

Sursa: Biroul național de statistică. Situația social-economică a Republicii Moldova în anul 2014

Uleiurile și grăsimile animale și vegetale în 2014 sunt exportate în creștere cu 2,6% față de anul precedent. Un loc aparte la acest capitol revine pătrunderea treptată în sectorul economiei naționale a culturii de rapiță, a cărui produs final înregistrează o cerere crescândă pe piața externă.

La nivel spațial-geografic embargoul impus de Rusia creează premise în vederea diversificării piețelor de realizare a produselor naționale inclusiv în cadrul statelor UE.

Partenerul cel mai important pentru Republica Moldova la capitolul export și import din cadrul UE este România, care depășește fluxurile comerciale în raport cu Rusia. Dacă în anul 2013 ponderea din totalul țărilor exportatoare de mărfuri era deținută de Rusia cu un nivel de peste 26%, apoi în 2014 locul întâi este deținut de către România cu peste 18,6%.

La nivel general, tabloul statelor în cadrul cărora, Republica Moldova efectuează fluxuri de exporturi de mărfuri și produse autohtone se reflectă în cadrul următoarei diagrame. Italia devine partenerul numărul doi din UE, în cadrul căreia se efectuează exporturi în creștere, cu 2,8% în 2014 în raport cu anul 2013. O anumită creștere se înregistrează la acest capitol și pentru alte state din cadrul UE ca de exemplu Germania (cu 1,2%), Franța, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Bulgaria. Din spațiul CSI Ucraina este substituită de către Bielorusia la nivel de 5,8% care ocupă locul doi după Rusia.

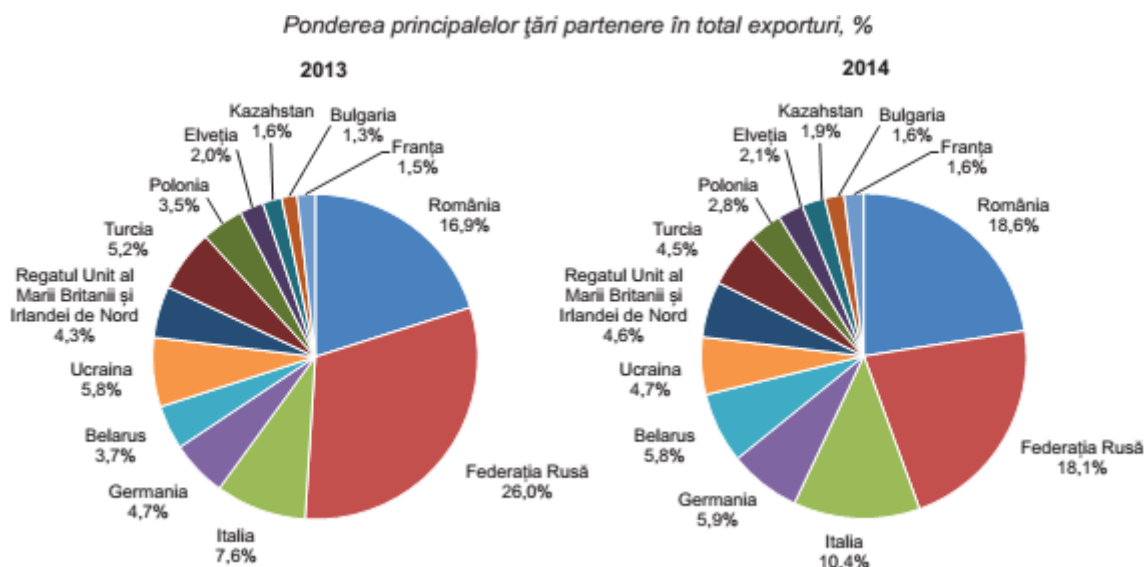

Figura 2. Ponderele principalelor țări partenere în total exporturi, %.

Sursa: Biroul național de statistică. Situația social-economică a Republicii Moldova în anul 2014

La nivel regional se poate determina următoarea situație, în anul 2000 statele CSI dominau exporturile la nivel de 58,5%, ca mai apoi în 2005 exporturile către Republica Moldova să înregistreze cifra de 50,5% în raport cu UE, care înregistrează 40,7%. În anul 2010 UE domină exporturile la nivel de 47,3% în raport cu 40,5% cu statele CSI care înregistrează cifra de 40,5%. Structura exporturilor pe grupe de țări din cadrul UE și a statelor CSI este în creștere cu 46,8% și respectiv cu 38,0% pentru anul 2013, și respectiv cu 53,3% și 31,4% pentru anul 2014.

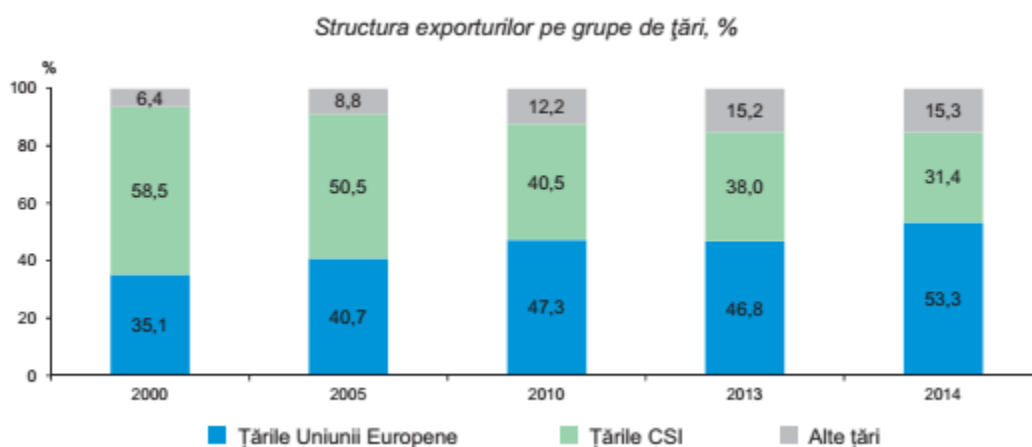

Figura 3. Structura exporturilor pe grupe de țări, %.

Sursa: www.statistica.md

În anul 2000 tabloul comercial sub aspect statistic reflecta următoarea situație în structura exporturilor Republicii Moldova, pentru statele CSI fluxurile depășeau 58,5% iar pentru UE 35,1%. Descreșterea treptată pentru spațiul CSI se observă și în anii 2005, la nivel de 50,5%, în anul 2010 la nivel de 40,5%. Exporturile către UE sunt în creștere de 53,3% în anul 2014, fapt pentru care statele CSI înregistrează o descreștere până la nivelul de 31,4%. În tabelul de mai jos sunt elucidate cifrele pentru fluxurile de export atât către statele UE, cât și către statele CSI¹, inclusiv către alte state.

¹ www.statistica.md

Tabelul 1. Exporturile efectuate în cadrul statelor lumii pentru anul 2013-2014.

	2014		Pondere, %		Gradul de influență a țărilor la creșterea (+), scăderea (-) exporturilor, %	
	mil. dolari SUA	în % față de 2013	2013	2014	2013	2014
EXPORT – total	2339,5	96,3	100,0	100,0	12,3	-3,7
din care:						
România	434,0	105,6	16,9	18,6	2,5	0,9
Federația Rusă	423,7	67,1	26,0	18,1	-1,1	-8,6
Italia	243,4	131,4	7,6	10,4	-0,8	2,4
Germania	137,5	121,6	4,7	5,9	2,0	1,0
Belarus	134,7	149,1	3,7	5,8	0,4	1,8
Ucraina	109,2	77,8	5,8	4,7	0,8	-1,3
Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	108,2	102,6	4,3	4,6	1,0	0,1
Turcia	104,7	82,3	5,2	4,5	3,3	-0,9
Polonia	64,4	75,6	3,5	2,8	0,5	-0,9
Elveția	49,2	103,0	2,0	2,1	2,0	0,1
Kazahstan	45,3	115,4	1,6	1,9	-0,5	0,2
Bulgaria	37,9	116,3	1,3	1,6	-0,1	0,2
Franța	37,6	106,0	1,5	1,6	0,2	0,1
Statele Unite ale Americii	32,1	127,0	1,0	1,4	-0,2	0,3
Republica Cehă	29,9	116,7	1,1	1,3	0,4	0,2
Grecia	26,7	105,5	1,0	1,1	0,6	0,1
Georgia	24,5	87,3	1,2	1,0	0,4	-0,1
Austria	23,8	124,1	0,8	1,0	0,1	0,2
Noua Zeelandă	20,8	64,0	1,3	0,9	0,3	-0,5
Olanda	20,5	129,9	0,7	0,9	0,0	0,2
Lituania	16,8	109,8	0,6	0,7	0,0	0,1
Spania	11,7	106,8	0,5	0,5	-0,2	0,0
Belgia	11,2	135,6	0,3	0,5	-0,1	0,1
Letonia	11,2	de 2,3 ori	0,2	0,5	0,0	0,3
Irak	10,3	78,2	0,5	0,4	-0,4	-0,1
Liban	10,3	de 4,8 ori	0,1	0,4	0,0	0,3
Egipt	8,4	de 22,2 ori	0,0	0,4	0,0	0,3
Slovacia	8,3	105,5	0,3	0,4	0,1	0,0
China	8,2	125,9	0,3	0,4	-0,1	0,1
Uzbekistan	8,1	107,1	0,3	0,3	0,0	0,0
Pakistan	7,9	de 4,1 ori	0,1	0,3	0,1	0,2
Cipru	6,9	78,9	0,4	0,3	0,2	-0,1
Indonezia	6,3	de 3,5 ori	0,1	0,3	0,1	0,2
Azerbaidjan	5,9	91,5	0,3	0,3	0,1	0,0

Sursa: www.statistica.md

Un loc de frunte îl ocupă România, către care se înregistrează o cifră pentru anul 2014 de 434,0 mln. dolari \$, urmată de Federația Rusă cu peste 423,7 mln.\$. Gradul de influență la creșterea exporturilor pentru cea dintâi este de 2,5 % la nivelul anului 2013 și 0,9% pentru 2014 în raport cu indicii negativi de -1,1% și -8,6% pentru Rusia. Pe următoarele locuri sunt plasate Italia și Germania ca parteneri importanți cu cifre de afaceri în domeniul exportului de 243,4 mln.\$ și respectiv 137,5 mln.\$ pentru aceeași perioadă de timp.

Importurile totale la nivelul UE, CSI și restul statelor pentru anul 2014 atinge cifra 5317,0 mln.\$ Din cadrul statelor UE în anul 2014 au fost importate produse în valoare de peste 2567,7mln.\$., fapt care atestă gradul de influență asupra creșterii importului cu 2.9 % pentru anul 2013 și cu 1,8 % pentru anul 2014. Pentru restul statelor se atestă valori negative legate de scăderea importurilor.

Tabelul 2.

Importurile structurate pe grupe de țări se prezintă astfel:

	2014		Structura, %		Gradul de influență a grupelor de țări la creșterea (+), scăderea (-) importurilor, %	
	mil. dolari SUA	în % față de 2013	2013	2014	2013	2014
IMPORT – total	5317,0	96,8	100,0	100,0	5,4	-3,2
din care:						
țările Uniunii Europene (UE-28)	2567,7	103,9	45,0	48,3	2,9	1,8
țările CSI	1449,3	86,7	30,5	27,3	1,0	-4,1
alte țări	1300,0	96,4	24,5	24,4	1,5	-0,9

Sursa: *www.statistica.md*

În cadrul diagramei de mai jos observăm structura importurilor pentru aceleași grupe de state reflectate la nivel procentual, unde din anul 2000 se atestă o scădere pentru statele UE de la 53,2% la 48,3% pentru 2014. Pentru statele CSI în 2000 importurile alcătuiau 33,5% cu o creștere în 2005 de peste 39,5% și o descreștere treptată până în 2014 la nivel de 27,3%. Sunt înregistrate creșteri semnificative a importurilor pentru restul statelor de la 13,3% în anul 2000 la nivel de 24,4% pentru anul 2014.

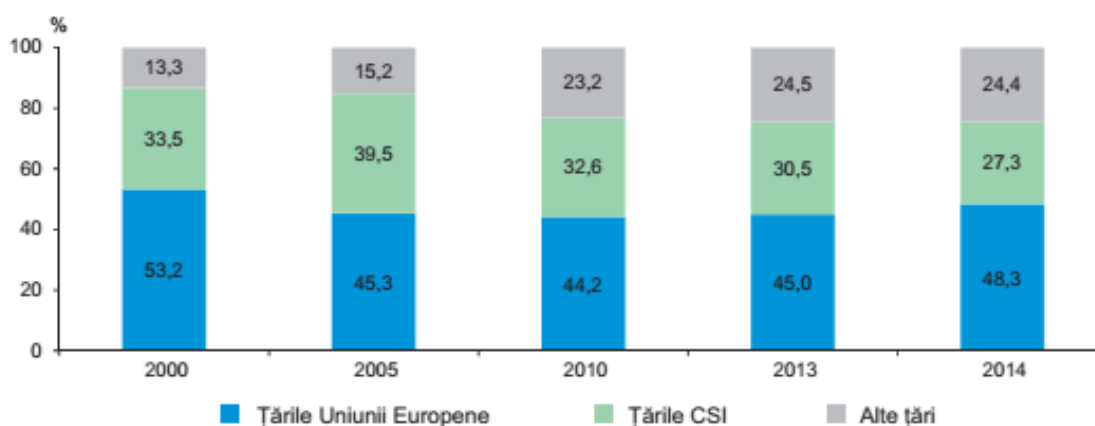

Figura 4. Structura importurilor pentru aceleași grupe de state, %.

Sursa: *www.statistica.md*

În tabelul de mai jos este redată situația fluxurilor de importuri în cadrul Republicii Moldova, unde se înregistrează creșteri semnificative pentru statele din primele 10 poziții. Locurile de frunte sunt deținute de către România cu cifra de afaceri de peste 803,1 mln.\$, Rusia cu peste 717,2mln.\$, Ucraina cu 546,4 mln.\$, China cu 481,2 mln.\$ și Germania cu peste 427,0 mln.\$. Italia atinge cifra de afaceri de peste 351,3 mln.\$, pe când Turcia 300.9 mln.\$.

Parteneri stabili la capitolul importuri sunt Polonia și Bielorussia, care conform datelor din tabelul de mai jos înregistrează 155,8mln.\$ și respectiv 142,0 mln.\$.

Pentru statele menționate în prezentele tabele se înregistrează o balanță comercială deficitară, care este ușor de reflectat prin diferența dintre fluxurile de mărfuri exportate și cele importate. Astfel diferența dintre cifra de afaceri a exporturilor și importurilor dintre Republica Moldova și România înregistrează suma de - 369,1mln.\$, iar în raport cu Rusia suma depășește -293,5 mln. \$ pentru anul 2014. Fenomenul în cauză este caracteristic pentru majoritate statelor enunțate în prezenta lucrare, care au o balanță comercială excedentară în detrimentul Republicii Moldova cu o balanță comercială deficitară.

Tabelul 3.

Importurile divizate pe țări de origine a mărfurilor se prezintă astfel:

	2014		Ponderea, %		Gradul de influență a țărilor la creșterea (+), scăderea (-) importurilor, %	
	mil. dolari SUA	în % față de 2013	2013	2014	2013	2014
IMPORT – total	5317,0	96,8	100,0	100,0	5,4	-3,2
din care:						
România	803,1	111,2	13,1	15,1	1,9	1,5
Federația Rusă	717,2	91,0	14,3	13,5	-0,6	-1,3
Ucraina	546,4	82,9	12,0	10,3	1,2	-2,1
China	481,2	100,5	8,7	9,0	1,2	0,0
Germania	427,0	107,9	7,2	8,0	0,2	0,6
Italia	351,3	101,8	6,3	6,6	0,3	0,1
Turcia	300,9	79,0	6,9	5,7	-0,1	-1,5
Polonia	155,8	109,2	2,6	2,9	-0,2	0,2
Belarus	142,0	79,6	3,2	2,7	0,1	-0,7
Austria	110,5	86,1	2,3	2,1	0,1	-0,3
Franța	93,8	92,3	1,9	1,8	0,0	-0,1
Ungaria	85,6	85,3	1,8	1,6	0,2	-0,3
Bulgaria	81,3	98,0	1,5	1,5	0,1	0,0
Statele Unite ale Americii	76,4	103,8	1,3	1,4	-0,1	0,1
Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	69,0	110,4	1,1	1,3	0,1	0,1
Republica Cehă	66,6	96,1	1,3	1,3	0,1	0,0
Olanda	56,2	114,7	0,9	1,1	0,0	0,1
Spania	47,5	101,9	0,8	0,9	0,1	0,0
Japonia	45,8	122,7	0,7	0,9	0,1	0,2
Elveția	42,3	100,9	0,8	0,8	0,1	0,0
Belgia	40,5	98,1	0,8	0,8	0,1	0,0
Coreea de Sud	38,6	114,1	0,6	0,7	0,0	0,1
India	36,9	105,3	0,6	0,7	0,1	0,0
Grecia	36,8	93,6	0,7	0,7	-0,2	0,0
Brazilia	36,0	de 2,6 ori	0,3	0,7	-0,1	0,4
Kazahstan	27,3	83,4	0,6	0,5	0,1	-0,1
Israel	22,5	49,2	0,8	0,4	0,0	-0,4
Slovacia	21,5	93,7	0,4	0,4	0,0	0,0
Serbia	21,0	124,7	0,3	0,4	0,1	0,1
Slovenia	20,4	93,8	0,4	0,4	0,1	0,0
Suedia	19,7	96,8	0,4	0,4	-0,1	0,0
Taiwan, provincie a Chinei	18,9	99,8	0,3	0,4	0,0	0,0
Danemarca	17,1	113,7	0,3	0,3	0,0	0,0
Finlanda	16,0	107,4	0,3	0,3	0,0	0,0
Uzbekistan	15,4	158,1	0,2	0,3	0,0	0,1
Vietnam	15,4	84,4	0,3	0,3	0,0	-0,1

Sursa: *www.statistica.md*

Pentru perioada în cauză importurile efectuate sunt în descreștere pentru Rusia cu 0,8%, Ucraina cu 1,7% la fel și pentru Turcia cu 1,2%. În schimb România înregistrează o creștere cu 2% de la 13,1% în anul 2013 la 15,1% în 2014. Din China fluxurile de importuri cresc nesemnificativ cu doar 0,3%, din Germania cu 0,8% și din Italia cu 0,3%.

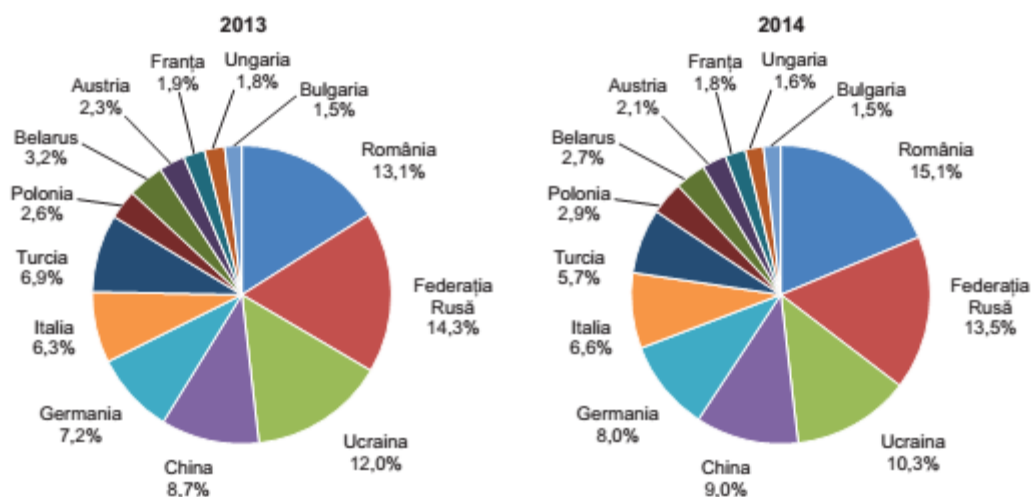

Figura 5. Ponderea statelor în fluxurile de importuri efectuate de către Republica Moldova, %.

Sursa: www.statistica.md

Fluxurile de mărfuri exportate de către întreprinderile din cadrul Republicii Moldova efectuate în perioada anului 2014 se cifra la 2339,5 mln. \$, care în raport procentual este cu 3.7% mai puțin decât în anul 2013. Importurile de bunuri în cadrul pieței naționale pentru anul 2014 au atins cifra de 5317,0 mln.\$, în descreștere cu 3,2% față de anul 2013. Diferența dintre volumul exportat și cel importat înregistrează o balanță comercială deficitară de 2977,5 mln.\$ cu 86,6 mln.\$ (-2,8%) mai mic față de anul 2013.

De remarcat faptul că până în prezent în cadrul mediului economic din Republica Moldova, agenții economici se confruntă cu o multitudine de obstacole birocratice la capitolul obținerea dreptului de a efectua anumite exporturi de mărfuri pentru piețele externe. Fenomenul în cauză este legat de existența anumitor întreprinderi cu rol de intermediari (care condiționează în schimbul unei sume de bani) pentru a facilita plasarea agenților economici pe lista exportatorilor elaborată de către Ministerul Agriculturii.

În concluzie putem reitiera, că atâta timp, cât nu se va produce o schimbare radicală la capitolul comerț exterior prin stimularea și asigurarea agenților economici specializați în domeniul schimburilor comerciale externe, situația în acest domeniu, ca și în mediul economic general național va fi deplorabilă printr-o creștere economică dependentă de consumul general, bazat pe fluxurile financiare remitente din cadrul spațiului CSI sau a UE.